

Izhaja vsak torek, četrtek in soboto ob 4 popoldne. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Neprankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik koncesije lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinosti. — Naročnina znaša na mesec L 3.—, pol leta L 16.— in celo leto L 30.—. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

Politično društvo Edinost

priredi

JAVEN SHOD

ki se bo vršil

30. maja ob 3 popoldne v salonu
9. Antona Mikuža pri Sv. Luciji

s sledečim dnevnim redom:

1. Gospodarske zadeve.
2. Šolske zadeve.
3. Slučajnosti.

Na obilno udeležbo vabi

ODBOR.

Našim čitateljem!

Z današnjim dnevom bo »Edinost« kakor smo že javili v listu od 22. t. m., izhajala trikrat na teden in sicer ob torkih, četrkih in sobotah ob 4 pop. Cena posamezne številke ostane nespremenjena: 20 stot. Naročnina znaša: na mesec 3 lire, za pol leta 16 lir, za celo leto 30 lir.

Naročnikom poravnamo kar so na podlagi prejšnjih cen preplačali. UPRAVA.

O petletnici napovedi italijanske voje.

To petletnico so praznovali v Trstu izvestni krogi kakor običajno ob takih prilikah: s šodi, obhodi, zastavami in vmes tu pa tam tudi z vzklizanjem: Abasso i scivai! Ali zbilno je za sedanje razpoloženje, da je bilo zastav razmeroma jako malo, da se pravo veselje ni moglo uveljaviti, da se nade prirejalcev niso izpolnile.

Ni čuda. Saj smo zadnje čase (in celo tudi po italijanskih listih) čitali skoro le rekrimacije, tožbe in tu pa tam celo zelo ostre kritike. Brezposelnost narašča grozljivo, draginja je silna trgovina skoro v popolni stagnaciji. Vsepe svetovne vojne, oziroma zmaga ni prinesla pričakovane sode. Razpoloženje tudi med drugorodci ni tako, da bi mogli z resničnim veseljem praznovati dan, ko se je tudi Italija zapletla v ta krvavi ples.

En mi? Odkritosrčno bodi priznano, da smo bili uverjeni tudi mi, da kmalu pridejo italijanske čete semkaj. Znamo nam je bila tudi vsaj približno vsebina londonskega pakta. In govorilo se je nam, da je vstopu Italije namenjena, da osvobodijo Jugoslovane... Ali, v resnici zmaga ne pomenja za nas Jugoslovane v Trstu in na zasledenem ozemlju nič drugega, nego da smo zamenjali gospodarja in jarm. In verjete nam: mi tudi nismo pričakovali, da bi nas novi jarm manje tiščal... To uverjenje naše je bilo posledica prebrskih izkušenj. Pred vojno smo občutili na lastni koži vplivanje Italije — zaveznice Avstrije. Pred našim očesom se je bližala vojna vira, ki je imela opustošiti našo milo zemljo. Štutili smo, da se nam bliža druga odvisnost, ki ne bo nič manje luča od prejšnje.

Nu, kot pripadniki jugoslovenskega naroda moramo priznati, da so nam dogodki prinesli celo več, nego smo pričakovali. Onkraj demarkacijske črte je vznikla Jugoslavija, ki je združila v sebi velik del trojnega naroda našega. Toda, kar se tiče položaja nas, ki živimo v Trstu in na zasledenem ozemlju, ni prišlo nič drugega, nego smo se — balili! Skoro tretjina našega naroda je odrezana od narodne skupnosti. In kaj imamo tu v Trstu od — odreditve? Šole so bile dolgo zaprte. Dobili smo slednjice, po dolgi in naporni natezanji, mesto dveh šestrazrednih ljudskih šol in ene dvorazredne meščanske šole, ki smo jih imeli pred vojno — eno ljudsko šolo s petimi razredi, a še ta se mora boriti z velikimi težavami. Nimamo več trgovske in nobene strokovne šole. Pa tudi po deželi je bilo vse polno šol zaprtih, ali pa izpremenjenih v italijanske. V Gorici sploh še nimajo slovenske ljudske šole. Pazinska hrvatska gimnazija je zaprta, učiteljske v Tolminu skraćeno na dva razreda. Slovenski uradniki in nameščenci so eliminirani. Slovenski jezik izključen skoro iz vseh uradov in celo na sodnih se raba našega jezika krči od ne do dne. In to v kljub vsem zagotovilom in izdanim naredbam. Niti slovenski obtožbenec iz Kranjske ne more priti do slovenske razprave. Za slovenske trgovce se razpravlja na trgovinskem sodišču s pomočjo tolmača, kar je v kričnem nasprotju z načeli modernega pravosodja...

In končno, kar je za nas še najzlostnejše: ravno ob tej petletnici je bil naš list, ta glasnik pravic našega naroda, prisiljen v skrajneje.

Z grenkimi, trpkimi čustvi smo preživljali dan epomina na italijansko napoved vojne. Kdo bi nam mogel to šteti v zlo? Kdo naj bi nas ne razumel, ki je v njem le iskrica razsodnosti in blagega slovesnega čuta? Kdo naj bi ne razumel in — spoštoval bolestnih vzdihov dobrega, po pravici, po napredku in kulturni stremetvega naroda, ki se mora tresti v strahu: v misli na svojo bodočnost? Kdor te naše boli ne razume, ne more biti v njem ne

Pallanza.

Ta članek je spisal ugleden naš človek v Istri. Tu pa tam smo morali kaj izpustiti, oziroma izpremeniti. Nu, razsoden čitatelj bo znal slediti mislim pisca.

Kaj vse smo doživeli Primorci v teh 19 mesecih italijanske okupacije! Med tem pa nam visoka diplomacija reže krvavo črto skozi našo zemljo, črto, ki jo je že vnaprej obsodil tisti, čegar ime nosi. Ali se privdamo kdaj na skupno bivanje z Italijani? Dvomimo. Da pa s treznim predarkom uredimo svoje bodoče ravnanje, je treba poznati osnovna dejstva, ki določajo naše postopanje.

V gospodarskem pogledu moramo vedeti, da naš delavec po izenačenju z italijanskim nujno pade z nekdanjega »standard of life« na stopnjo česna in polente. Dobra volja italijanskih vlad ne more nič izpremeniti na tem dejstvu. Naš vinogradnik bo moral preživeti težavno krizo: propada ga more rešiti le splošen alkoholizem, pijančevanje. Tržaška trgovina z vsem, kar zavisi od nje, ne doseže več nekdanjega cveta četudi vsi italijanski šovenisti popokajo od napuha in vpitja. Tudi komunisti ne bodo iz obljub kruha pekli, kajti novi pregovor bo: kjer nič ni, tudi sovjet pravico izgubi. Iz položaja srednjeevropske civilizacije vstopimo v kolo manjvredne...

V kulturnem pogledu ne smemo pričakovati ne razumevanja, ne dobrohotnosti za našo stvar. Med latinskimi in slovanskimi rodovi je tisočletno nasprotje. V Italiji so pametni ljudje le redko sejani, ondodno javno mnenje ima Slovence za bistveno in naravno manjvredno pol-ljudi, dočim sebe smatrajo za »poldruga Martina«. So torej trikrat bolj po božji podobi vstvarjeni, nego mi. Naš jezik je grd in barbarški; sploh ni jezik kakor drugi jeziki, le nekakšno narečje. Naši pesniki in pisatelji ne eksistirajo in če jih je, ne dosega njihovi podlistkarjevi. Naše ljudstvo je nevedno in surovo, vdano praznovanju in še preveč pod vplivom duhovščine (kam to meri iz laških ust?), nezmožno za višjo civilizacijo in izobrazbo — čeda barbarjev. Treba je nujno, da blažila laška kultura te pol-ljudi predela v cele Italijane. Tako je o nas javno mnenje v Italiji: od teška do Nittija, od mežnarja do kardinala Gasparija. V narodnem pogledu smo od Italijancev... Te ga ne spreminijo ne Wilson, ne Mazzini, ne podpiri v Pallanzi. Res, da bodo jugoslovenski delegati zahtevali kake garancije za naš obstoj; res, da italijanski dajo kake garancije; ali, res je, kakor gotovo se zemlja vrte okoli solca, tudi to, da... če ne pride vmes višja sila, ki to zabrani...

V naravnem pogledu... je naše ljudstvo v nevarnosti, da izgubi čut strmežljivosti in poštenja, smisel za treznost in varčnost, ljubezen do reda in dela. Ker se nismo čreda, nas je treba poživniti s silo. Kar so delali z našimi dekletji, ni bilo le naravna izkvarjenost, ampak — — — smotrna akcija. Ko so pošiljali komaj pisanja večje vojaške šole poučevali, so se zavedali smešnosti tega početja, a namen deco poneumnivati, je bil dosežen; namen pa posvečevati sredstva. Ko so zapirali učitelje in duhovnike, motili božjo službo, zasedali in zapirali šole, so izvrševali načrt... po predarku. Ko so razganjali naše občine, prepovedovali in preganjali rabo narodnega jezika, ko so bili pripravljeni raje uradovati po japonsko, nego po naše, je bil to namen, ubiti v našem ljudstvu samozavest in človeško dostojanstvo. Ko sedaj prepovedujejo resne zabave in društveno delo, dovoljujejo brez omejitve plesno manjso ter izdajajo nove gostilniške koncesije — — — da bi se naš narod utapjal v alkoholizmu, v poltenosti, v zapravljeni nedelavnosti. Tako masa bo potem sposobna za vse poskuse in počeši se bo umikala s svoje tiščetne lasti. Slepec je otpljivo, da odlični krogi z zadovoljstvom sledijo komunistično agitacijo nad našim ljudstvom, dobro vedoč, da narava takega komunizma zdrava ne prenaša. Pozitivnim strankam ne dovoljuje shodov, ker bi utrjevale v ljudstvu naravno odpornost proti potujčevanju in demoraliziranju. Samo ta črta nam odpira globok pogled v temno brezno — — — Osar tutto!

Toda, bi rekel kdo: postanimo dobri državljani, organizirajmo se, delajmo vztrajno, pa jih prepričamo, da nas ne morejo! Gotovo je treba vse to, ampak prepričamo jih ne nikdar; spoštovanja do nas jim ne vlijemo nikdar. Kdor duševno bolnega pesnika dopušča kot politično orodje, ni zmožen spoštovati prave duševne veličine. Imponira jim le kvantiteta, le vnanji blešči; tiste mehke, vase potopljene duše, ki v travnatih bilki slavi veličastvo Stvarnika, tega nimajo in ne bodo imeli nikdar. Politično življenje v Italiji nam tudi ne daje nobene zaslombe. Nova ljudska stranka — smatra prav tako za »ljudstvo« le Italijane; je narodno nestrpna in bo proti nam kakor so bili nemški križarski socialci svojčas. Socialisti pa že sedaj ne priznavajo v teoriji nobene narodnosti, v praksi pa priznavajo italijansko, a taje in izzivajo našo. Tako je tudi socializem padel iz Srednje Evrope v manjvredno stanje — — — Kam se naslovimo?

Mirovna pogodba nam zagotovi življenje le, če bo nad njo tudi znaneprij viša čuvarica. Prej ali slej pa mora priti čas, — — — razvoj zgodovine pojde dalje in v svoji smeri neizprosno... Ne moremo, ker grob nas ne obdriži! Naj torej mrlič pokopavajo svoje mrlič; mi pa čakajmo jasneje čela in zaviranih rokavov!

Spominajte se CMD!

„Narodna gospoda“ in nje delo.

Nekdaj so nas socialni demokrati označali z »narodmakarji«, »prvakarji«, nositelji nacionalizma, ki radi svoje lastne koristi zavajajo ljudstvo v bedaste in zločinne narodne spore in v sovražstvo proti drugim narodom, tu posebno v mržnjo proti Italijanom. Naše »narodnjakstvo« da je — to je bil konec vseh koncev vse njihove politične močivosti — najhujši in najnevarnejši sovražnik »ljudstva« in vseh njegovih koristi in pravic. To pesem so gonili dalje, ne meneč se za dejstva, ki smo jih vedno naglašali v svojih polemikah proti onim očitanjem: da »ljudstva« ne tvorijo samo tisti, ki so organizirani pri socialistični stranki, da so v Trstu tisoči delavcev pripadniki narodne misli, da more torej vodstvo socialistične stranke govoriti le v imenu svojih pripadnikov, ne pa v imenu vsega slovenskega ljudstva. In tako moremo praviati tudi danes: mari vsi tisti trgovci, kmetje, delavci, posestniki, razumniki v mestu in po deželi, ki ne pripadajo socialistični organizaciji: mari vsi ti — ljudstvo? Ima li kdo in v kakšni smeri socialni demokrati pravico: da vse te plasti, ki jih je na tisoče, izključujejo iz pojma »ljudstva«, iz kroga sestaviteljev naše narodne skupnosti?!! Protestujemo na ves glas proti takemu prizadevanju, ki hoče dajati pojmu »ljudstva« vsebino, ki ne odgovarja resnici. V polni zavesti in z vso pravico izjavljamo v imenu vseh tistih slojev, krogov in plasti našega naroda na tem ozemlju, ki ne pripadajo socialistični organizaciji, da se ne pušajo od nikogar izključiti iz družine — ljudstva slovenskega!

Te dni nam je bila prilika, da smo se razgovarjali z nekim slovenskim socialistom, sicer treznim človekom, ki se da govoriti z njim mirno besedo. Ali tudi ta je na vsa naša oprekanja in dokazovanja zaključil debato s tem, da je vzkliznil: Vi ste narodna — gospoda! In izrekel je to besedo očitno s tiste znane samosvestne višine, s katere gledajo naši socialisti s prezirom na vsakogar in na vse, kar ni zapisano v knjigi socialne demokracije. »Gospoda« smo — pa naj stoji tudi v naših vrstah, po ogromni večini, trgovci, obrtniki, delavci, kmetje in razumniki, ki si le z muko ohranjajo svojo revno in ekonomsko eksistenco, pravi duševni proletarijat. — In mož je gotovo uverjen, da označba z »gospodo« pomenja pred »ljudstvom« sodbno in obsodbo, proti kateri ni apela!

Torej — gospoda! Seveda gospoda, ki misli le na svojo korist, in reže iz kože »ljudstva« jermenje svojega dobička! Zdi se nam potrebno, da nekoliko izpregovorimo o dosedanjem delu te zaničevane, baje krvosesne, ljudstvu sovražne »gospode«.

Ta »gospoda« je postavljala temelje našemu šolstvu na tem ozemlju in je skrbela, da se je ohranjalo in razširjalo, in ki se mu imamo zahvaliti v prvi vrsti, da se stojimo čvrsto tu, da imamo v teh težkih časih nadomestila za vse tiste tisoče, ki so morali oditi vsled sile razmer, in da imamo torej v tej nesreči tolažbe v nadi, da rešimo svoj obstanek — s slovenskim socializmom vred — tja čez v boljšo bodočnost! Je li bilo to delo »gospode« res v nesrečo in pogubo našega ljudstva? Narodna »gospoda« je dajala inicijativno in je imela svoj pošten delež na ustanovljanju raznih naprav, ki naj pospešujejo vsestranski kulturni in socialni napredek našega ljudstva na tem ozemlju. Tu so vam razna pevka in sokolska društva, tu vam je naše gledališče, tu vam je naša Glasbena Matica, tu vam je neprestana borba za pridobitev srednjega in strokovnega šolstva. So li to vse znaki sovražstva proti koristim ljudstva?

Narodna »gospoda« je postavljala temelje in je dograjevala s neprestanim trudom — v težki borbi proti neugodnostim razmer — našo sedaj toli razsežno gospodarsko organizacijo, da se ne morejo ponašati s tako — seveda so razmeroma govornjo — morda nikjer drugje na Slovenskem. Tu so vam banke, hranilnice in posojilnice, konsumna društva, kmetijska društva, razna druga gospodarska združenja. Tu se vam snuje po zaslugi »gospode« in po potrebi, ki so jo prinesli dogodki: poljedelska centrala v velikem slogu, ki bo nedolgo pomenbosti za vse gospodarsko našega sedaj zasedenega ozemlja! Tu se je ustanovila »Zadružna zveza«, ki naj bo Matica in zaščitnica vsemu združništvu na tem ozemlju. Ta ničvredna »gospoda« se bavi z mislijo, ki bi ji bila udeležitev istotako neizmerne pomena za naš življenj v novih časih in razmerah: z mislijo na ustanovitev vzajemne zavarovalnice za to ozemlje. Mari so vse te ustanove v pogubo našega ljudstva? Mari se ima za vse te nazemne in načrte rezati jermenje iz kože — koristi ljudstva?!! Mari pa bi bolje odgovarjalo tem koristim, če bi vse to delo imeli v rokah — tujinci?!! O političnem delu v ožjem pomenu beede niti ne govorimo. Saj vedo sodobniki, koliko žrtev, naporov in grenkih ur je zahtevalo to delo, ki gotovo ni bilo le borba za kake narodne pretrantosti, ampak v prvi vrsti za visoke etične in gospodarske interese, borba za narodno življenje in za veljavo in kruh našega človeka na tem ozemlju. In to brez ozira na politično mišljenje!

Izpregovorili smo o delu »gospode« seveda le v kratkih, glavnih črtah. Če bi hoteli govoriti podrobneje in konkretnije, bi mogli napisati celo knjigo. Daleč proč je od nas — saj smo vendar pametni in misleči ljudje — misel, da bi hoteli trdit, da je vse to idealno dovršeno, uzorno in brez hrib. Kar je iz človeških rok — ni popolno. Tudi ne iz — socialističnih!!

To pa smemo reči s polno zavestjo: le zla volja in nespoštovanje do resnice more trditi,

da je vse to delo naperjeno proti koristim ljudstva; ali pa, da je vse to ustvarjeno na izključno korist kakega ozkega, ljudstvu odtušnega kroga. Kajti ta »gospoda« razteza svoje veje po vsej deželi in se sestavlja iz vseh slojev in plasti naroda. Lahko bo ta »gospoda« odgovarjala za svoje delo: pred svojo vestjo, pred Bogom in pred sodbno ljudi, ki je v njih zmožnosti in volje za pravično in objektivno sodbno! In ta gospoda bo — čeprav dobro ve, da b zahtevalo to velike požrtvovalnosti in tudi srčnosti — nadaljevala svoje delo tudi v novih časih in razmerah. In bo pri tem — to moramo naglasiti slovesno — brez vsake misli na — »stranko«!! Tu bi se morali dotakniti zanimivega in kočljivega poglavja. Pa o drugi priliki.

Vprašanje Črne Gore.

Znameniti angleški pisatelj R. W. Setson Watson je objavil zanimiv in aktualen članek, katerega prinašamo v skrajnem prevodu:

Na Angleškem se je razvil prav sistematično gibanje v prilog razkolja Črne Gore, Nikole, in posrečilo se je zaslepti v tej zadevi celo del javnega mnjenja. V glavnem se naslanja ta politična spletk na sledečo podtikanje:

1. da so srbske čete zasedle neodvisno kraljevino Črne Gore (zaveznico sporazuma), šele po razsulu Avstrije in jo drže podjarmljeno od takrat naprej srbsko vojaštvo;

2. da je bila ona skupščina v Podgorici, ki se je 12. decembra 1918 soglasno izjavila za združitev s Srbijo, že nekak lažibor, ki ni zastopala volje črnogorskega ljudstva.

S takimi očitani se namerava doseči, da bi Srbi zopet zapustili Črnogoro in da se vspostavi stari režim, ki bi odredil nove volitve! Po tem uvodu nadaljuje pisatelj, da omenjena agitacija izrablja neka nespoštovanja ter napačne zaključke, zavaja narodno čustvovanje in se naslanja na krivo pojmovanje zgodovine. Vse izhaja iz dvoje virov, od podkupljenec črnogorske dinastije in od laških agitatorjev, združenimi z cnimi nevedneži, katerim sta pač dinastija in ljudstvo Črne Gore še danes ena in ista stvar, ki pa morejo odnehati v razlikovanju med »črnogorskimi« in srbskim narodom. Te pogrešene pojme treba razbistriti.

Črnogorski narod v smislu francoskega ali italijanskega naroda ne obstoja! Črnogorci niso poseben narod napram Jugoslovenom; kakor niso Cornovalci različni od Angležev; le ena mala veja srbskega ljudstva, ki si je po zaslugi svojih nedostopnih skal znašla hraniti svojo svobodo pred turškim jarmom ves čas, ko je vladal v Srbiji polumeseč. V teh gorah so našli zavetisti vsi Srbi, kar jih je pobežnilo izpod muslimanske krutosti V 18. veku sta bili le Črnogora in Dubrovnik slobodni vazi na vsem jugoslovenskem ozemlju. In Črnogorci niso še danes, kakor tudi okoličani Zadra, reče cepico, črnoborbiljeno v znak žalosti za srbskim carstvom, propalim 1389 v bitki na Kosovem polju. In slavna minolost srbskih junakov se prenaša v narodnih pesmih, ki so po mnenju vseh Srbov najbolje ohranjene v Hercegovini in v Crngorji. Vso črnogorsko zgodovino obvladuje ena in ista nota. Črnogora je ostala skozi stoletja simbol srbske svobode, nepremagljiva skala neodvisnosti, varno gnezdo za dovršenje ujedinjenega naroda. Knezi vladike so načelovali vakemu narodnemu gibanju. Peter I. je slovesno pozdravil nastop Karagiorgia in popolnoma soglašal z Milošem Obrenovićem; naslednik mu Peter II., pesnik »Gorskoga Venca« je bil ognjevit prietaš slovenskega jedinstva ter dopisoval z glasnikom slovenske misli Strassmeyerjem in hrvatskim banom Jelatičem. Netjak Petrov Danilo, prvi ki se ni posvetil duhovnemu stanu je stopil kot strožnik pred šotor Mihaela Srbskega, da bi s svojim zgledom pripomogel misli ujedinjenja. In sam kralj Nikola je obljubil v svojih mladih letih, da se odreče prestolu v prilog belgajske dinastije.

In v vsem boju proti Turkom sta se obe deželi, Črnogora in Srbija borili v skupnem soglasju, da pospešite zaželeno združitev. Ali po nesreči ločil ju je novopazarski sandžak, dolgi pas ozemlja, ki je pripadalo Turčiji, a ga je zasedlo avstrijsko vojaštvo, ker Avstrija in Turčija sta bili nasprotnici tega edinstva in ste raje sejali seme razdora mej belgajskim in cetinjskim dvorom.

In res, do balkanske vojne, leta 1912., ni bilo potrebne soglasja. Povstovo polno edinstvo se je pa moglo eno čuvstvo, ko so se Črnogorci pridružili Srbom v vojni proti Bolgarski l. 1913. A se pred zaključek te vojne je črnogorski parlament začel pogajanja za vojaško in carinsko edinstvo s Srbijo in za skupno diplomatsko zastopstvo. Ta vest je silno vznemirila Dunaj, ter je treba tudi temu vzroku pripisati, da se je Berchtold odločil na vojaško nastopanje proti Srbiji in pospešil s tem evropsko vojno.

Druga napačna argumentacija, kateri treba še dokaj znati na nje resnično stanje je, da kralj Nikita in njegova današnja vlada govorita v imenu Črne Gore.

Nasprotno, vsa Črnogora, izvenzemski le nekaj rodbin in vojaških dostojanstvenikov, je danes v odločni opoziciji proti nekdanjemu režimu. Vsi se še spominjajo na samovoljno vlado starega kralja, n aizrabljanje te najubožnejše dežele v Evropi, njega prikrito igranje mej Avstrijo in Rusijo, ter njegovo končno izdajstvo decembra 1915. Vsi se spominjajo na škandal vseh treh njegovih sinov, Daniela, Mirka in Petra, a nihče ne ve, da bi ti ljudje zopet zavladali, da je Nikita prejel umrli, naprimer ko bi bil dovolil konstitucijo, njegovo ime se bi svetilo v zgodovini, kot ono plemenitega vojščaka, ki je pripejal svoje ljudstvo iz srednjeveške tmine na moderno svetlo, a ki ni doživel uredničenja svojih lepo opevanih sanj. Ali podeljenje konstitucije je kmalu zatanelo v sled

veleizdajniškega procesa na Cetinjah leta 1908. Prav Nikita je bil oni, ki si je zagotovil notoričnega avstrijskega vohuna Nastića in obtožil glavarja liberalcev, Andreja Radovića, češ, da je ta naročil iz Srbije bombe za umorstvo vse kraljeve družine. Nikita je hotel na tak način ubiti z enim kamnom kar 10 ptičev in kasneje si je še poskrbel od Nastića in izročil avstrijski policiji on »revolucionarni statut«, ki je služil kot glavno orodje v znanem zagrebskem procesu, kjer je nastopil Nastić kot najbolj zanesljiva prič.

Uloga, ki jo je igral na tem procesu Nikita, da skreditira in zavleče gibanje jugoslovenskega ujedinjenja je javno razkrinkal sedanj predsednik češkoslovaški Masaryk v svojem znamenitem govoru dne 14. maja 1909 v dunajskem parlamentu.

Kralju Nikiti se ni moglo nikdar več pozabiti tega zločina proti jugoslovenski ideji in dasi je bil Radović zaprt in je kralj nadaljeval svoje gospodovanje v Crngorji, ideja, da se premeni dinastija, je le živela naprej. Črnogorci iz Amerike in v Evropi so z navdušenjem stopili v balkansko vojno in od tedaj so ž njimi tudi njih krvni bratje pod Avstrijo obrnili svoje poglede le v Belgrad, prestolico jugoslovenskega Piemonta, a Karagiorgević je postal simbol narodnega edinstva. Čim je napočila svetovna vojna, se je takoj pridružila Črnogora Srbiji, sledeč, da je nastopil čas, da se uresniči sanje naroda. Ali zavist, ki so jo pridno gojili Nikita in njegovi sinovi, se je kmalu jasneje pojavila, in ko sta dospela na Cetinje general Janković in polkovnik Pešić, poslana od Srbije, da reorganizirata vojsko po želji Rusije, začutila sta oboja ob vsakem koraku tajno delo kamorile cetinjskega dvora. Ko je maja 1915 vojna sreča zapustila Rusijo, je imel Peter, tretji sin Nikite, tajni sestanek v Budvi z bivšim avstrijskim vojnim atašejem polkovnikom Hubko, a danes je že znano, da je v poljetu istega leta generalni konzul Črne Gore g. Carminatti pogajal v Luguani s posebnim zastopnikom »Deutsche Bank«, a posredoval je regent Danilo, ki je za tem našel dostop v Nemčijo s pomočjo grškega kralja Konstantina. Med groznim umikom srbske vojske je postalo obnašanje črnogorske dinastije vedno bolj dvomljivo in princ Peter je predal brez boja Lovčen, ključ Črne Gore Avstrijcem. Zakaj je to storil, postaja jasno, čim se ve, da se je vse to dogodilo za hrbtom polkovnika Pešića.

Črnogorski parlament je še ob hipu katastrofe izjavil soglasno svojo zvestobo do Srbije, ali kralj je vstrajal, da se hoče pogoditi z Avstrijo brez pooblastila svoje vlade. Dne 13. januarja brzojavil je cesarju Francu Josipu, da se mu podvrže, kar je postalo zgodovinsko dejstvo. Nikita je pač računal, da se Avstrija zadovolji s tako strateško točko, kakor je Lovčen, in da dovoli njemu, kakor nekako na pol nevtralnemu vazalu ostati na prestolu črnogorskem, ko je toli dobro uprizoril to kapitulacijo vsled neke »višje sile«. Ker je pa stavila Avstrija pretežke zahteve, poslužil se je taktike znane jakobinske rodbine, ki je skrbela za to, da je imela vedno v vsakem taboru svoje člane. On s kraljico in prestolonaslednikom odšel je v družbi ministrskega predsednika Mijakovića, a pustil je v deželi svojega drugega sina Mirka s posebnimi instrukcijami. Prav kralju Nikiti je pripisati krivdo, če umikajoča črnogorska vojska ni sledila srbskim sobojevnikom. Kralj Nikita je pa storil potem vse, kar je bilo mogoče, da vrže sramoto predaje na polkovnika Pešića in njegove srbske častnike, dasi je ta predaja postala neizogibljiva baš radi kraljevega početja. Obstaja opominjavno pismo Pašića na kralja, 6 dni pred onim brzojavom Avstriji. To pismo ne dovoljuje predaje, nego zahteva boj do skrajnosti in svetuje umik na Skadar, ki se ima pripraviti za obrambo.

Od tedaj se je kralj Nikita oslobodil s svojo taktiko vsake kontrole parlamenta, tudi one, ki so jo vsaj v nepopolni meri vsled dogodkov imeli vlada Srbije in Belgije. Res je sicer, da je Nikita dospeval v Francijo nadomestil ministrskega predsednika Mijakovića z Radovićem, žrtvo cetinjskega procesa radi bomb, ali tudi to je storil iz špekulacije, da si pridobi črnogorske pregnance. Radović, navdušen pristav jugoslovenskega edinstva, je predložil avgusta 1916 kralju posebno spomenico, s katero predlaga, da e formalno združi Črnogora s Srbijo, a da se istočasno odpovešta oboja kralja Peter in Nikita v prilogu princu Aleksandru srbskemu, ki je sin pokojne hčere Nikitove. Ali Nikita ni hotel ničesar o tem nasvetu slišati in je odpoval kmalu v Rim, kjer je pa imel pogovor z onimi, ki so javno nastopali proti jugoslovenskemu združenju. Početkom 1917 je odstopil Radović, a ministrsko predsedništvo je prevzel general Matanović, bivši vojni minister. Tudi ta je predložil kralju svojo spomenico, ki zahteva združitev s Srbijo, da se uresniči »stare sanje naroda« in pripravil je tudi vse potrebno, da se v takem smislu izjavi Narodna skupščina, čim se doseže zmaga. Kralj Nikita pa ni hotel soglašati s tako odpovedjo in, ne da bi povprašal svojo vlado, je brzojavil italijanskemu kralju na način, da je naravnost izrazil svoje nasprotje proti Srbiji. Nato je seveda odstopil g. Matanović, ali finančni minister je zahteval junija 1917 nič manj, nego da se odpove vsa dinastija Petrović Neguš, da se izogne kaki katastrofi. Kralj pa je poveril raje svoj kabinet g. Evgeniju Popoviću, ki mu je kot udani prijatelj služil 50 let, da zakrije s svojim imenom in ugledom marsikako kraljevo »? ? ?«. In še cela vrsta državnikov je skušala rešiti kraljev ugled, ali drug za drugim vsi črnogorski veljaki v tujini so mu po vrsti odpovedali svojo pomoč.

Radović je stopil z malo četo bivših ministrov v odprto in aktivno opozicijo proti kralju; in celo sam Nijaković, ki je svoj čas uplival na švicarsko časopisje v prilog kralja, tako, da je celo izgubil množnost povrniti se v

Srce naše »Čitalnice« je njena knjižnica: v njej je plod naše sveže in cvetoče kulture! V resnem pomisleku, da in v strahu smo bili da nam vojna, svetovna, brezpravna zver ne bi uničila tega zlatega našega plodu... Kajti v njenih točasnih prostorih so bili nastanjeni nam sovražni elementi — in vendar, — imeli niso drzne roke — s spoštovanjem do naše samozvesti so obstali pred njo... Gotovo je, da ni ve tako, kakor je bilo pred vojno; upeti pa je, da tudi ne tem tujem posetu ne bo velike — škodice! —

Potrkaj se vsak na svoje prsi in reci: Sem li mož? In če se najde moža, vstani in reci: Le rovnajte in kockajte za našo »Čitalnico« zapuščino, imeli jo ne bodete nikdar! Kadar polja gospodar vidi, da mu podzemeljski krt rje cvetočo livado, gre, počaka in ubije skritega rovarja. In kadar bodete vse to videli in slišali, je znamenje časa tukaj. Zatorej: čujte in delajte! Delajmo na obnovu reda v naši knjižnici; v to svrhu naj se izvrši poseben izvrševalni odtok. Glede naročbe časopisov smo pripravljeni; naša pot pelje le v Trst in Gorico; tam je vse naše bogastvo ožuljene beračije. Priporočati je »Edinost« ki je iskreno glasilo, časna tribuna braniteljev naše legije. Vpostavi naj se hišni red in imenik članov. Naj se nikoli v »Čitalnici« ne obravnava osebnih prepričanj. Pazi naj se, da ase sprejema člani ki so živi; ne morda mrtvih, polnih smrada, zavratnih, društvu škodljivih dejanj — ki bi lahko privedli društvo na kraj mrtvih, od koder ni vrnitve. V tem smislu — **Pozdravljeni!**

Iz Vipave. Narodna Čitalnica v Vipavi, to najstarejša izobraževalno društvo zgornje vip. doline, ustanovljeno že za časa »taborov«, deluje ves čas svojega obstanka s malimi presledki, ki jih spodaj omenjam, neumorno na kulturnem polju. V času bratomorij kranijskih bojev, ko so se »duhovni« strogo ločili po svojem političnem mišljenju, ko je imel vsak izmed maloštevilnih čitalniških članov svoj časopis na domu, zdelo se je, da je čitalnica kot taka brezpomembna za tedanje čase. Mišljeno se je skoro na njeno likvidacijo. — Par let so se vršili občni zbori bolj, da se je zadoštilo zakonu, nego iz zanimanja. Da pa vendar ni izgledalo, da obstoji društvo le na papirju, in da ni kazal vsakokratni odbor popolne zanesljivosti, priredil je, če ne drugače, vsako leto vsaj občinski »Vodnikov ples« in pa za Mali Smarjen dramatično predstavo, združeno z javnim plesom na planem.

Delal bi pa tedaj čitalničarjem veliko krivico, ko bi jim hotel z zgornjimi podatki očistiti brezbržnost za kulturno delo. Ne, tega ne, in povdariti moram, da so bili vsi čitalničarji člani C. M. podružnice vipavske ter se pri tej z vso vno oprijeli dela, katero je bilo za tedanje razmere aktualnejše. — Mrtvilo pri čitalnici je prenehalo po par letih s prihodom mlajših, delavnih moči v Vipavo. — Prvo, kar se je storilo je bila otvoritev čitalniške, javne ljudske knjižnice, ki je pred vojno štela že lepo številno knjižnico in je izborna delovala. — Želeli bi bilo, da se knjižnica čimprej zopet vrne ter knjižice dajo na razpolago čitavi žilnemu ljudstvu. Pravo življenje pa je prišlo v čitalnico, ko so se združili glasbeno-zvojni čitalničarji v »Selonski orkester«. — Žal, da je svetovna vojna arzkropila igralce, da morajo sedaj instrumenti čakati novih moči. — Avrijska vojska se je naveličala prelivanja krvi, zapustila je bojišče, Vipavo je zasedla kr. vojska. Svobodno gibanje je bilo zabranjeno, društveno delovanje precej omejeno. Vse to pa ni plašilo za narod vnetega naraščanja. Z vso vno so pristopili mladeniči v čitalnico, ki šteje danes nad sto članov; prevzeli so odborniška mesta ter prirejajo pod vodstvom starega predsednika precej pogosto dramatične predstave in zabave s pevskimi točkami, pri katerih sodeluje cerkveni zbor vipavski. — Da se na čitalniških prireditvah tudi pleše, nekateri sicer zamerjajo, a po mojem mnenju mladina ne opusti popolnoma nikdar. Naj ji bo ta zabava, dokler se pri takih zabavah le dostojno vede. Če tudi nisem načel nasprotnik plesa, vendar trdim, da se sedaj po Vipavskem preveč pleše; zakaj ni je nedelje, ne praznika, da bi ne bilo v eni ali drugi vasi plesne zabave. Nekolika čimprej plesa bi bila vendarle na mestu že iz večnostnih ozirov.

V nedeljo 16. t. m. so vzprizorili vip. čitalniški diletanjski tridejanski »Črni madeži«. — V podrobno kritiko se tu ne spuščam, četudi bi bila tu pa tam umestna. — V splošnem s e je pa igralo dobro in mnogostevilni gledalci med katerimi je bila Ajdovščina častno zastopana, so se prav iz srca nasmejali »Črnemu madežu« visoke aristokracije. — Po gledališki predstavi se je vnel živahen ples ob zvokih godbe iz Lokavca. Pri tem se je opazilo, na čast našim dekletom, da se jim je vzbudil narodni ponos, ter da se ne puste več begati in zapeljivati s sladkimi obljubami na bodočo sredo, ki se je, žal, v nekaterih slučajih izkazala za nemočito ter zapustila, ne sicer »črni«, ampak samo nekoliko »črnikaste, žive madeže«!

Bazeliški plebsit. Pošto je i u »Edinosti« i u »Puckem Prijatelju« bilo govora, da je i naša općina učinila (fabricirala) »glasoviti« plebsit, da ga predloži konferenci u S. Remo (za jedno sa 58 svojih »kolegija«) to i potpisani daje u javnost, da nije (kao od naroda biran, već u odbor uvršten) nikada pristupovao, a niti bio pozvan na odborniku sjednicu za poznati plebsit. Čitanjem novina sam istom doznao za navedenu gošće smjelost, da se dalje tajfjanski začaj općini u kojoj živi 96% Jugoslovane, medju koje se ubraja i moja matenost duom ilijelom, riječi i djelom.

A da ne opetujem izjavu moga kolege Puhali, insipia iz Lanišća br. 19, iznesenu u »Edinosti« od dne 16. maja 1920. br. 116, to posvema odobravam i pristajem uz nju od prve do zadnje riječi.

Toliko na znanje našem narodu širom domovine, da ne bi možda krivo shvaćao i prodajivo moje djelovanje. — Potpis: Ante Funderle.

Tamburaški-pevski zbor v Selu se iskreno zahvaljuje gg. učiteljima Stepančiču in Novaku na tolikem trudu in požrtvovalnosti, da se je veselica tako ebnesla. G. Bavčarju ki nam je pomagal materialno; gg. učiteljem, pevcim, tamburaškim društvom in sploh vsem udeležencem na t. m. obiskali množestveno.

Gospodarstvo.

Občni zbor Tržaške kmetijske družbe, se je vršil prejšnjo nedeljo. Predsednik Ivan Gorup je potrdil sklepčnost, pozdravil navzoče ter se jim zahvalil na udeležbi in zanimanju za našo kmetijsko družbo. Omenil je, da deluje naša kmetijska družba že dolgih 27 let v proslah tržaško-okobškega kmetijstva ter izrazil željo, naj bi naši kmetovalci krepko podpirali nje delovanje tudi v bodoče v svrhu čim boljših uspehov na gospodarskem polju.

Nato je poročal družbeni tajnik o delovanju v letu 1919 kakor sledi:

Tudi leto 1919 ni bilo kaj posebno ugodno za delovanje naše družbe. Naš kmetovalec se tudi v tem letu ni mogel se otresti vtisov, povzročenih vsled svetovnega peobrata, in njegovo zanimanje za svoja lastna kmetijska opravila, za kmetijsko organizacijo in njegovo kmetijsko družbo, je bilo precej omejeno. Saj je bilo še mnogo kmetovalcev v ujetništvu in so se kasneje vračali polagoma, na kar je s časom začelo zopet rasti zanimanje za našo družbo. Kmetovalci so začeli v običnem številu prihajati v naš urad s prošnjami za razne nasvete in potrebščine, tako, da je bila kmetijska družba primorana namestiti zopet strokovnega tajnika. Začelo se so zopet redno vršiti odbovne seje in posvetovanja o vzpostavitvi med vojno propalega poljedelstva. V teh sejah je bilo podano dosti važnih nasvetov, ki se pa vsled obstoječih razmer niso mogli povsem zadovoljivo izvršiti. Ker so bile meje vsled zasedbe takorekoč zaprte, kakor so tudi še danes, ni bilo družbi mogoče, da bi, kakor v prejšnjih letih, podpirala živinorejo z uvažanjem živine iz severnih krajev. Pa tudi dobre živine sploh ni bilo dobiti, ker je živinoreja za časa voje največ trpela in so bile cene dobri živini ogromne, kakor so tudi še danes. Da se pa zboljša vsaj deloma živinoreja, je družba zaprosila vlado za dobavo bikov in vzpostavitev skočnih postaj po vsej okolici. Ta prošnja je bila tudi ugodno rešena, ter je vlada potom mestnega magistrata razdelila nekoliko bikov, prilično lepih eksemplarov.

Kar se tiče poljedelstva, je naša kmetijska družba podpirala svoje člane z dobavo poljedelskih in vrtnarskih semen po znižanih cenah. V svrhu vzpostavljenja in povzdige sadjarstva je družba preskrbelja svojim članom en važen sadnih dreves iz državnega uzor-gospodarstva v Pazinu in sicer večjim delom hruške, jabolka, češnje, češnje in marelice. Vinogradništvo je družba pospeševala s tem, da je dobavljala članom potrebščine za cepljenje trt, kakor gumijevе trakce i. t. d. Tudi je razdeljevala modro galico in žveplo, fenofaleinov papir za preizkuševanje galične zmesi, a za izboljšanje vinskega pridelka je razdelila nad dva vagona sladkorja po znižani ceni vinogradnikom, članom in nečlanom v vsem območju tržaške trgovske zbornice. Poleg galice in žvepla je družba razdeljevala svojim članom tudi razna druga sredstva za pokončevanje rastlinskih škodljivcev, kakor tobacični prah i. t. d. Posebno veliko popraščevanje je bilo jeseni po umetnih gnojilih. Družba se je obrnila na nemške in češke tovarne da, bi nabavila Tomažev žlindre in kalijeve soli, ali od tamkaj se ni moglo ničesar dobiti; kakor tudi danes še ne, in to vsled prometnih ovir in vsled zahtev po kompenzaciji z živili za dotična umetna gnojila. Pač pa je družba nabavila in razdelila članom prilično množino superfosfata iz italijanskih tvornic, in nabavila in razdelila bi ga bila tudi mnogo več, ako bi se bili člani v pravem času prijavili za nakup umetnih gnojil.

Svesta si potrebe kmetijskega pouka je naša kmetijska družba objavljala večkrat v »Edinosti« razne članke gospodarske vsebine, kateri so pa morali nehati vsled nedostatka prostora v rečenem časniku za gospodarske članke. Razpravljalo se je tudi o potrebi izdejnanja gospodarskega glasila v obliki nekdanjega »Primorskega gospodarja«. Ker se je pa prišlo premalo naročnikov in bi bili troški za list preobčutni, se ni moglo pričeti z izdajanjem takega kmetijskega glasila. Pač pa je družba priredila več predavanj in kmetijskih razpravljaj o različnih kmetijskih panogah po vsej okolici, ki so prilično dobro uspešili. Pri teh kmetijskih razpravljajih so naši kmetovalci izražali svoje želje, z ozirom na njihov gospodarski položaj, katere želje so bile potem predložene oblastim v razpravo in reševanje. Tudi so se pri teh kmetijskih razpravljajih vzpostavljali gospodarski sveti, ki so za napredek poljedelstva velike važnosti. Ti gospodarski sveti, pa bi morali iti družbi bolj na roko v svrhu vršitve njene težavne naloge, ter poslovati takorekoč kot postaje za vzpostavljane in pospeševanje poljedelstva ter za razdeljevanje gospodarskih potrebščin vsem kmetovalcem dotičnega kraja, kajti le tako bo mogoče družbi uspešno delovati v proslah kmetijstva v naših krajih.

Kar se tiče delovnega programa za prihodnje leto, bi bilo marsikaj želeli. Družba bi potrebovala skladišče za vse gospodarske potrebščine, kmetičko glasilo, nadalje trtnico, drevesnico, poskuševališče za poljske in vrtnarske rastline, postaje za preizkuševanje semen i. t. d. Potrebno bi bilo tudi, da bi imela družba latno uzor-praščerejo in kokošjerejo ter druge moderne poljedelske naprave. Z eno besedo: družba bi potrebovala poljedelsko poslovnico in tudi uzor-gospodarstvo z vsemi različnimi panogami, ki bi služile poljedelcem v izglej, kako naj gospodarijo po modernih načelih umnega kmetijstva. Za tola podjetja pa je potrebno mnogo denarja, kar pa zmora samo finančno močna kmetijska organizacija podpirana od vlade. Vse to bi se dalo tudi izvršiti, ako bi imeli naši kmetovalci več smisla za skupno snovanje in delovanje na gospodarskem polju. V svesti si vseh teh potreb se tudi sami kmetovalci iz okolice in razni predstavitelji kmetijskih udruženj in občin zasedenega ozemlja izrazili željo po taki skupni organizaciji, ki bi obsegala vse zasedeno ozemlje. Vsaka vas bi morala imeti svojo podružnico, v kateri naj bi delovali samostalno vsi najbolj razumni poljedelci dotičnega kraja. Zato pa treba več solidarnosti med kmetovalci, več smisla za samopomoč ter ljubezni do svobodnega organizatoričnega delovanja. Danes je kmetička organizacija glavni steber pospe-

vanja razumnega poljedelstva, in zato naj bi se vsi poljedelci potrudili, da se združijo v močno kmetičko organizacijo, katere edina bi mogla varovati in pospeševati njihove skupne stanovske koristi.

Za tem je podpredsednik dr. Slavik razjasnil stvar o akcijah gleda nabave krav in prašičev. Dejal je, da so bile omenjene krave naši družbi zagotovljene od merodajne strani, in da je to akcijo podpirala ljubljanska kmetijska družba in posebno naš toli zaslužni g. inž. Rado Lah. V to svrhu so se podali v Jugoslavijo zastopniki naše družbe, a medtem je prišla stroga prepoved izvoza živine iz Jugoslavije ter preprečila namero družbe. Glede dobave prašičkov za rejo je prišel k naši družbi neki tukajšnji narodnjak ter ponudil družbi omenjene prašičke, ali tudi v tem slučaju je prišla stroga prepoved izvoza. Vsled tega je naša družba poslala v Zagreb in Belgrad svojega zastopnika s prošnjo, naj bi se izvoz izjemoma dovolil, kar pa ni bilo mogoče doseči dosedaj in je tamkajšnja vlada obljubila, da bo naša družba upoštevana, ko se stvar glede izvoza uredi. Ni torej levitva naše kmetijske družbe, ako se te akcije niso mogle dosedaj uspešno izvršiti. Podpredsednik je nadalje izrazil željo, naj bi ta momentalni neuspeh ne kalil našim kmetovalcem veselja do sodelovanja v naši družbi ampak naj bi se vsi kmetovalci s čim večjim zanimanjem odklenili dela na kmetičko organizatoričnem polju, kajti le v krepki kmetički organizaciji se bo mogel naš narod ohraniti na svojih starih tleh.

Nato je sledilo poročilo blagajnika in pregledovalcev računov, iz katerega izhaja, da je imela naša kmetijska družba še v krepki kmetički organizaciji se bo mogel naš narod ohraniti na svojih starih tleh.

Nato je sledilo poročilo blagajnika in pregledovalcev računov, iz katerega izhaja, da je imela naša kmetijska družba v 1919. letu 128.362 lir prometa in premoženja v gotovini 20628.—, lir ne računajoč 20% poviška za izmenjavo kranske svote.

Po odobrenju tozadevnih računov se je prešlo na dopolnilno volitev treh članov odbora ki so bili v smislu pravil izrečani. Soglasno so bili zopet izvoljeni vsi trije.

Pr točki »Slučajnosti« se je oglasil g. Jurišev s prošnjo, naj bi se kaj ukrenilo, da ne bi magistratni organi iztirjavali po cestah po 4 lire takse za vsak voz s štirimi kolesi in 1 liro za vsak jermas zelenjave, ki jo prinašajo v mesto naši kmetje na trg prepredajalcev. G. Maršič se je pritoževal o razmerah na našem trgu za zelenjavo kaj se tiče takse in cen po tržni oblasti krivično in napačno določenih. G. predsednik je dejal, da se bo odbor o teh razmerah informiral in da ukrene potrebno. G. Maršič je nadalje vprašal, ali bi ne kazalo uvesti pri nas direktno rodoče amerikanke trte, ki ne potrebujejo ne cepljenja ne žvepljenja ne škropljenja z modro galico in se vzgajajo v nekaterih krajih na Goriškem z dobrim uspehom. Strokovni tajnik je odgovoril, da se francoski strokovnjaki že davno pečajo s poskusi nadomeščanja naše evropske trte z direktno rodočimi amerikankami, in aki bi bilo kazalo, bi jih bili oni prvi uveli v širšem obsegu. Pridelalek direktno rodočih amerikank je slabše in radi tega ne more tekmovali z vinom evropskih vrt in bi mogel služiti bolj za domačo rabo in delavce kot za trgovino. V ostalem se bo pa družba za stvar zanimala in informirala naše vinogradnike. Nato je predsednik zahvalil se priložnim na udeležbi, listu »Edinost« za brezplačno tiskanje družbenih poročil, in dramatičnemu društvu za prepustitev dvorane, zaključil zborovanje, želeč nadaljnega uspešnega delovanja družbe na korist vsem kmetovalcem.

MALI OGLASI

MODISTKA ima klobuke za birmo od 30 lir naprej. Acquedotto 85. I. 690

STOLIC VEČ VRST ima na prodaj mizar ul. S. Francesco 51. 692

PRODAM KOLO ZA DIRKE v najboljšem stanu. Naslov pove ins. odd. »Edinosti«. 695

HARMONIKA na 2 vrsti in gramofon se prod. Ferriera št. 29, dvorišče. 694

VODOVODNI IN PLINSKI MONTER, samostojen, želi kupiti kovačnico ali vslopiti v društvo s kakim kovačem, tudi na deželi. Ponudbe pod »Lina« na ins. odd. »Edinosti«. 693

DOBROVOLJNI UCENCI za kloparsko in mehanično delavnico se iščejo. Dobre pogodbe. Slovensko poučevanje. Igrec Zakovšek v Miljah pri Trstu št. 205 681

KUPIJEM ŽELEZO po 32 stot.kg, baker 4.80 kg bron 4.— kg, medenino 1.60 kg, svinec 1.40 kg lito železo 44 stot. kg, kosti 20 stot. kg. Ul S. Francesco 10, Miheučič. 687

GOSPOD, pošten mladenič, v dobri službi, želi znanja v svrhu ženitve z dobrosrčno gospodično, mogoče živiljo, 28 do 38 let staro, neomadeževane preteklosti. Resne ponudbe pod »Resnica« na ins. odd. »Edinosti«. 688

PRIDNA SLOVENKA, srednje starosti, želi znanja v svrhu ženitve z dobrosrčnim poštenim Slovincem. Vodci niso izključeni. Naslov pove ins. odd. »Edinosti«. 691

PIANINO ali glasovir, tudi potreben poprave, kupim v vsakem kraju po najvišji ceni. Mirodnica Zigon, Trst, ulica XXX. oktobra št. 8. 527

POSTREZNICO za čiščenje pisarne sprejme odvetnik dr. Matej Pretner, ulica Macchiavelli št. 15, I. nadstropje. 665

KUPIM vrtni stroj za železo do 12 m/m. Franc Kolman, St. Peter na Krasu. 4002

KROJACNICA Avgust Šušar ul. S. Francesco d'Asisi št. 24, III. je edina dobroznana krojačnica v Trstu. 3367

SREBRN DENAR kupujem po najvišjih cenah v vsaki množini. Pridem lahko ponj. Alojz Povh, Garibaldijev trg št. 3 (prej Barriera.) Tel. 329. 3341

MOTORNO KOLO »WANDERER« 3HP v najboljšem stanju, na tri prestave in prazni tek, z novo pnevmatiko ter vso opremo se prod. Ogleda se lahko pri M. Rovani, Col pri Vipavi. Cena po dogovoru. 3394

BRIVSKA POMOČNICA sprejem takoj ali po dogovoru, dobra plača. Roškar, brivec, lirska Bistrica. 4001

VSAKOVRSNE vreče kupuje G. Margon, ulica Torre bianca 13, zaloga vreč. 613

DOHOJ KLOBUKOV za birmo od 25 lir naprej ter slamatih modelov za gospe, zadnja novost. Modni salon, Morguli & Corti, Corso Garibaldi št. 28. 641

PRODA SE HIŠA z dvoriščem, šest stanovanj. Rocci, Molina a vento št. 100.

SPRETEGA URARSKEGA POMOČNIKA sprejem takoj pod ugodnimi pogoji. Anton Vadrnjal, urar, Ajdovščina. 4004

KLAVIR ali piano, tudi potreben poprave, se kupi v vsakem kraju. Picati na naslov: Carlo Cauer, Trst, ul. Solitario 25, III. 508

16LETEN MLADENIČ izobražen, poštene družine, želi vstopiti kot učenec h kakšnemu zobotehniku. Ponudbe na inseratni oddelku »Edinosti« pod »Marljiva«. 563

V NARODNEM DOMU pri Sv. Ivanu se toči iz vreten kraski teran iz Sepulj. 562

SLOVENSKA GOSTILNA.

Domači ljudje priporočajo svojim cenjenim gostom najboljša vipavska vina.

Trst, ulica del Bosco št. 36.

Vdani

ALOJZIJ PIJREVEC.

Gospodarska zadruga v Vrtojbi pri Gorici razpolaga s

400-500 vagonov letošnjega zgodnjega krompirja.

Ponudbe s ceno, franko Gorica, nasloviti na Gospodarsko zadrugo v Vrtojbi pri Gorici.

Zlatarnica in urarnica

LORENC MACOR

ul. Udine 26 (prej Belvedere)

Ima na izber vsakovrstnih zlatih in srebrnih predmetov za birmo. Prevzema naročila in popravljajna sploh po ugodnih cenah.

KUPIJEM

prizmatične daljnogleda

GIUSTO HIRSCH

avtoriziran optik

36 Trst, ulica Mazzini 36

ZAHVALA.

Globoko ginjena po izrednih dokazih prijateljstva in sočutja ob priliki nenadomestljive izgube mojega ljubljenelega soproga

Srečka Bartla

izražam mojo največjo hvaležnost vsem blagim osebam, ki so bodisi za podarjene cvetlice, za spremstvo k večnemu počitku, ali na katerikoli način izkazali zadnjo čast blagemu pokojniku.

Posebno se zahvaljujem odličnemu zdravniku dr. Maksimiljanu Brunerju za neprestano skrb izkazano pokojniku, kakor tudi Tržaški posojilnici in hranilnici in ljubljanski kreditni banki.

Ema vd. Bartel.

Sv. maša zadušnica se bo darovala v sredo, 26. t. m., ob 9 v cerkvi Sv. Antona novega.

Po godinama, posvećenim samo brizi i ljubavi do obitelji, usahnu još mladi život naše najljubljenije

Lucije Kukulić

Sa najvećom žalosti u srcu javljaju taj nenadoknadivi i gorki gutak ostalim rođacima, prijateljima i zancima Franjo, suprug, Franjo, sin i Nina, kćerka.

Pogreb ljubljene pokojnice će biti 26. maja u 16 sati; sprovod će krenuti iz mrtvašnice kod sv. Justa na groblje kod sv. Ane, gde će biti pokojnica privremeno sahranjena, dok se ne preveze u obiteljsku grobnicu na Rabu.

TRST-RAB, 23. maja 1920.

Ta obavest vrći ko direktnu poruku.

Prvo pogrebno podjajlje. Gimolo Corso V. E. III. 41.

Zadnje vesti.

STAVKE IN NEMIRI PO ITALIJI.

Poboji v Rimu. 5 straž ubitih in 40 oseb ranjenih.

RIM, 24. Da proslavi petletnico italijanske vojne je imelo dijaštvo nočjo veliko zborovanje na vseučiliškem dvorišču. Ker so socialistični dijaški hoteli vsiliti si vstop nastal je tepež, in demonstrantje so e morali potegniti nazaj. Ali po zaključnem shodu hoteli so dijaški prirediti obhod po mestu, pa kraljeve straže so to odločno zabranili in po kratkem prepiru je na novo nastal prepir ki se je le polagoma polegel. Ko je bila zbrana velika množica gledalcev je od nekdaj počilo ob 8:30 nekaj strelav. V hipu s ostrazarji odgovorili proti demonstrantom z stotino strelav iz samokresov, kar je le deloma razgnalo množico; ranjenih je bilo pri tem več ljudi, med temi več gospa in en podpolkovnik. Nato so začeli stražarji zopet streljati na množico, iz katere so tudi streljali na stražnike, da jih je več obležalo. Ta grozni prizor je trajal 7 minut. Prvi tražar, ki je ostal mrtav je bil zadet od svojega tovariša.

RIM, 24. Doslej je znano da je pri nočnejši dijaški demonstraciji ostalo 6 oseb mrtvih, med temi 5 kraljevih straž, ter okoli 40 — več ali manj — težko ranjenih. Prvi strel je počil po izjavi kvesture iz množice, ko so dijaški upili »žive kralje«, »žive Italijo« in so skušali prodreti do kvirinala da vprizorijo kralju ovacijo. Arstiranih je preko 50 oseb, mnogim so zaplenili nabasane samokrese. Odrejena je stroga preiskava; general, ki zapoveduje kraljevim stražarjem je obiskal mrtvece.

UREDBA TRŽASKEGA ZALEDJJA.

RIM, 24. Agencija Stefani je izdala poročilo o konferenci, ki se je vršila v Gradcu med zastopniki italijanske, češkoslovske, jugoslovske in avstrijske vlade za uredbo železniškega in poštno-brzojavnega prometa v tržaskem zaledju. Komunikacije naglašajo med drugimi, da se poštna služba izdatno izboljša vsled nameravane železniške uredbe glede poštne zavoje, glede brzojavnih in telefonskih sporočil. Vzpostavijo se zveze po istih prejšnjih žicah, kolikor jih je še. Tako se vzpostavi direktna telefonska zveza med Trstom in Prago, oziroma Dunajem. Določil se je tudi dolaten dogovor za telefonske in brzojavne zveze med Trstom in Ljubljano, oziroma Gradcem, Zagrebom in Belgradom.

SESTANEK V PALLANZI.

RIM, 24. »Messaggero« piše: Scialoja odputuje skoro v Pallanzo, kamor despota tudi Pašić, ki se je povrnil v Belgrad, in Pavić, ki se nahaja v Parizu. Dan sestanka ni še določen, vendar pa se sodi, da bo v prvih dneh meseca junija dosežen jadranski mir.

Boji med Rusi in Poljaki.

DUNAJ, 24. Brzojavka iz Moskve o militarnih operacijah rdeče vojske poroča o raznih srditih bojih, ki so bili vsi uspešni za rdečo vojsko, ki da je zavzela razne kraje in zajela mnogo topništva. Tudi brodovje Denjškina — med drugim 10 križark in 7 prevoznih ladij — z velikimi množinami materiala vseh vrst da je prišlo rdeči vojski v roko.

Boljševiki zasedli Lvov?

RIM, 24. Neko poročilo v londonskem listu »Daily Express« iz Lvova trdi, da so boljševiki sinoči zasedli Lvov. Sovjetske čete, da so udrele v predmestja, kjer so se razvili srđiti boji. Poljaki da so se umaknili v popolnem redu.

Komunisti na Reki.

RIM, 25. Reški komunisti so objavili apel na italijanske smišljenike, v katerem se pri- tožujejo da jih arđiti in karabinjerji preganja- jo. Prosiyo tovarise naj ne odnehajo zahtevati, da je Reka potrebna le svobode in neodvis- nosti.

Barzilai — predsednik zveze italijanskih časnikarjev.

RIM, 25. Nočoj je bil Salvatore Barzilai na zborovanju društva periodičnih italijanskih časopisov soglasno izvoljen predsednikom. S tem postane tudi predsednik Zveze ita- lijanskih časnikarskih društev.

Predsednik Francoske padel iz vlake.

PARIZ, 24. Ko je predsednik republike De- schanel, na potovanju k proslavi padlega avi- jatika senatorja Reymonda v Montbrion, hotel odpreti po noči okno na vlaku, so vsa vrata nakrat poustila, in ga je vrglo ven me- tem, ko je vlek le polagoma še nadaljeval svo- jo vožnjo. Na veliko srečo je predsednik De- schanel, obležavši na železniški progi ohranil hladno kri, se takoj orietiral po noči, ter le lahko ranjen, korakal še kilometer peš, dokler e srečal delavca, ki ga je spremljal do bli- njega brzojavnega urada, jer si je naročil av- tomobil. Predsednik je že dospel v Elizej ob- splošnih čestitkah; njegovo stanje je brez opa- snosti.

Pipčarstvo in pipčarji.

— Viktor Poljšak, Smarje, 100 Lir. — De- nar hrani vodstvo tiskarne »Edinost«.

DAROVIL.

Notarska pisarna v Ajdovščini je vplačala za »Pipčarje« znesek L 120 — z geslom: Sled- jni spor se poravnava če za »Pipčarje« se da. Vplačali so: 1. Marija Jerin iz Skrij št. 56 L 50, 2. Franc Turk iz Gabrja št. 56 L 50, 3. Franc Kos iz Gabrja št. 65, ki je prišel po svojih pod- platih v Ajdovščino, tako da ostanete za »Pipčarje« dve poštni v znesku L 20. Skupaj L 120.

V počastitev spomina blagopokojnega gosp. Srečka Bartela je darovala Jadranska banka L 1000 — za slovenske šole v Trstu. V isti namen je daroval ravatelj banke gosp. Janko Gartner L 25 —.

Družina Goljevčev L 30 — moški podruž- nici družbe av. Cirila in Metoda v isti namen.

ŠIRITE »EDINOST«

Leta 1868 ustanovljena trdka:

IVAN WIEGELE & COMP.

prej

MATIJA MILLONIG

v Trstu, ul. Carlo Ghega št. 10. Tel. 809

Zaloga kolonijalnega blaga

(kava, čaja, namiznega o'ja, južnega sadja, konzerviranih rib, začimbe itd.) na drobno in debelo.

Priporoča se posebno cenj. odjemalcem na deželi. — Točna in solidna postrežba po najnižji (dnevni) ceni.

G. PINO, zlatarnica-urarnica

Trst, Corso št. 13

Kupujem srebrne krone in goldinarje po najvišjih cenah

PFAFF Stroji za šivanje in vezanje pravi nemški vzorci Seidel & Neumann in Singer & Gasser

Bogata zaloga vseh potrebnih. Trdka ustanovljena l. 1872. Mehanič. delavnica za vsako popravilja. FRANCESCO BERNAR Trst, ul. Campanile 19

DR. MRACEK LEOPOLD

ZOBOZDRAVNIK

Trst, Corso Vittorio Emanuele III. 24, I.

sprejema od 9-12 in od 15-18.

Brezbolesno izdiranje zob, zlate krone, zlati mostovi brez neba. — Vse po moderni tehniki, ameriški in švicarski sistem

Mestna hiša v Postojni št. 90,

kakor tudi obsežna njiva pod kolodvorsko cesto se proda na licu mesta, dražbenim potom 30. majnika 1920 ob 4 popoldne.

Pogoji se izvedo na dan dražbe.

Oskrbništvo mesta Postojne.

NAČELNIŠTVO.

Pozor!

Izdelujem vsa lasna dela iz česanih (mešanih) in rezanih las po najnižjih cenah. — Ku- pujem izčesane in rezane lase. JOSIP KOLAKOVIČ, brivec in lasničar — Ajdovščina. —

ZOBOZDRAVNIŠKI KABINET VILJEM TUSCHER

ulica XXX. oktobra št. 13

ostane zaprt do 5. junija.

— TRDKA —

Alarico Lantschner

v Trstu, Via Roma 28 (bivša ul. delle Poste) vogal ul. Giorgio Galati. Zraven velike pošte. — Telefon 198.

Dvokolesa, motorna kolesa, pri- tikline, pnevmatični predmeti. Popravlja. — Delo solidno.

CEVLJARNICA MIKOLIČ

Trst, ul. Udine 32 (prej Belvedere) (na vogalu ul. Lodovico Arloto)

Različna obuvala za gospode, gospe in otroke.

Lastna delavnica, ter se sprejemajo — naročila in poprave po meri. —

Fotografični atelje Daguerre

Trst, Corso št. 33.

Razglednice v platino. Specializirani: slike v barvah, fotostitzi, Gabinet, vizi, povečanja, reprodukcije vsakevrste. Elektr. razsvetljava.

Krone, goldinarje, srebro in zlato

plačam najvišje cene, dosegal se od nikogar drugega plačane.

ALBERT POUH, urar, ul. Manzoni št. 17, vrata 2, Trst

Edino mazilo

Edino mazilo

ki ohranjuje usnje in ga vzdržuje mehko.

Skladišče v Trstu, ulica Torre bianca št. 12 - Telefon št. 10

JOSIP STRUCKEL

Trst, vogal Via Nuova - S. Caterina. Velika izbira vsakovrstnega blaga za moške in ženske. — Blago za suknje, žamet, barbant, svilu, etamin ter raznih predmetov za okras oblač. Vse po nižjih konkurenčnih cenah.

ZOBOZDRAVNIŠKI KABINET

ulica Chiozza št. 5, I. nadstr.

Sprejema od 9-13 in od 15-17. Izvršujejo se umetni zobje v karkršnemkoli sistemu z nebot in brez neba po moderni tehniki.

Dr. F. Tamburini

MARIO MORO, tehnični vodja.

Hiša v Jugoslaviji, Celje, Gaberje,

4 sobe, hlev, zemljišče, se zame- nja z hišo v Barkovljah, Škorklji, Rojanu ali Sv. Ivanu.

Poljsnila na tramvajski postaji Općina do 1. popoldne.

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu.

Centrala v Ljubljani.

Podružnice:

Celje, Borovlje, Gorica, Sarajevo, Split, Trst, Maribor

Dejniška glavica in rezerve: K 50.000.000

Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — Sprejema vloge v lirah na hranilne knjižice proti 3% obrestovanju na žiro-račune proti 3% obrestovanju. Za na odpoved vezane vloge plača obre- sti po dogovoru. Izvršuje borzne naloge in daje v najem varnostne celice.

Tel. št. 518. Blagajna je odprta od 9-13.

JADRANSKA BANKA

Del. glav.: K 30.000.000. Rezerve K 10.000.000. Belgrad, Celje, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Op- tija, Sarajevo, Split, Šibenik, TRST, Zadar, Zagreb

Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle.

Sprejema vloge

na hranilne knjižice ter jih obrestuje po 3% a v bancogiro prometu po 8%.

Vloge, ki se imajo dvigniti samo proti pred- hodni odpovedi, sprejema po posebno ugodnih pogojih, ki se pogodijo od slučaja do slučaja.

Drje v najem varnostne predale (safes).

Bančni prostori v Trstu se nahajajo:

ul. Cassa di Risparmio, ul. S. Nicolo

Telefon: št. 1463, 1793, 2576

— Blagajna posluje od 9.30-12.30 in od 14.30-16 —

Trgovsko-ehrtina zadruga

v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

ul. Cesare Battisti (prej Stadion) št. 21

sprejema hranilne vloge

od L 1 dalje.

Navadne vloge obrestuje po

4 1/2 %

večje po dogovoru

Trgovcem otvarja tekoče čekovne rač- une. — Posoja hr. inile pušice na dom.

— Rentni davek plačuje iz svojega.

Daje posojila

po najugodn- jših pog. jih na vkljužbe, na osebno poročstvo, na zastave vrednostnih listin.

Uradne ure vsak dan izvzemši nedelj in praznikov od 8 do 1.

PELLEGRINO CINCELLI

Trst - ulica Malcanton št. 9 - Trst

(Hiša ustanovljena leta 1828.)

KOŽE in USNJE za ženske in moške.

Box in Chevreaux, lak, podlage in vsakevrstni predmeti za čevlje itd.

Vse po ugodnih cenah.

Postrežba točna.

KOŽE ustrojene in sirove

prodaja na debelo

Turdka EDGARDO LOEWI — Trst, ulica Cesare Battisti št. 14

Zobozdravniški ambulatorij

Zobozdravnik dr. E. CLONFERO

— in —

dentist STANKO PERHAVEC

Trst, Trg Goldeni št. 11, II. nadstr.

sprejema od 9-12 in od 15-19

vsaki četrtek, petek in soboto

Izdiranje zob brez bolečin, zobovja, zlati mostovi

brez neba, reguliranje zob in zlate krone.

Vsa dela se izvršujejo po moderni tehniki.

Brill

Najboljše mazilo za čevlje

Podružnica v Trstu, ul. del Toro št. 10. — Telefon 31-72

Novo pogrebno podjetje — Trst

Corso V. E. III. št. 47. Telefon 1402 (vogal Goldenijev trg).

Dobroznano že mnogo let obstoječe podjetje je preskrbljeno z obilno in bogato opremo za prirejanje mrtvaških sob in odrov. — Poseduje različne razredne vozove do najsvečanostnejših s kristali. — Prevažajo se mrtlič v vse kraje, tudi v tujino. — Prodaja razne mrtvaške predmete, transportne rakve, ko- vinaste rakve vsakovrstnih oblik, lesenih rakve z bogatimi okraski, različne vence s trakovi in napisi, obleke, pajčolane, sveče itd.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

V primeru izrednih ur se sprejemajo naročila v lastnih prostorih podjetja ulica Tesa št. 31. Telefon št. 14-02.

Zastopstvo in prodaja mrtvaških potrebščin J. MERŽEK, Općine 170, pri sež. cesti.

Doležnik in upravitelj H. STIBIEL.

Nova trgovina

Trst — ulica XXX. oktobra št. 4

Predmeti za moto, auto in dvokolesa.

Zaloga avtomobilov, motornih koles

„Indian“ in dvokoles „Bianchi“. Gumi,

mazilno olje, tehnični predmeti.

Ceniki brezplačno. Prodaja na drobno in debelo.

Preprodajalcem popust.

S. a. c. a. m. a. G. Ferluga & C. I

trgovina ul. XXX. oktobra 4. Tel. 1160

Garaža, kovaška delavnica ul. S. Francesco 31. Tel. 1160